

ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Ειδικό Θέμα:
Αντίδραση σε φυσικές καταστροφές

ΣΥΝΟΨΗ

Κλιματικές καταστροφές: Η υγιής αντίδραση των ΜμΕ απαιτεί ανάλογη υποστήριξη από υποδομές

- Οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής γίνονται ολοένα και πιο αισθητές, με συνεχή ρεκόρ θερμοκρασίας και εκθετικά αυξανόμενο κόστος κλιματικών καταστροφών παγκοσμίως (30% υψηλότερα συγκριτικά με τον ετήσιο μέσο όρο της προηγούμενης δεκαετίας). Αντίστοιχα στην Ελλάδα το σχετικό κόστος έφτασε τα €0,5 δις το 2021 (από μόλις €0,01 δις το 2013), ενώ τα ακραία καιρικά φαινόμενα του 2023, εκτός από υλικές καταστροφές σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις, οδήγησαν στη μείωση της εγχώριας αγροτικής προστιθέμενης αξίας κατά 8% και σε απώλεια 1.2 εκ τουριστικών αφίξεων. Με τα ακραία κλιματικά φαινόμενα να τείνουν να αποκτήσουν ένα μόνιμο χαρακτήρα, κρίσιμη είναι η διερεύνηση των επιπτώσεων στη λειτουργία και στα στρατηγικά σχέδια των ελληνικών επιχειρήσεων.
- Η έρευνα πεδίου της ΕΤΕ σε 200 ΜμΕ σε περιοχές πληγείσες το 2023 από έντονα καιρικά φαινόμενα τεκμηριώνει τη σφοδρότητα του πλήγματος σε όρους υλικών ζημιών και λειτουργικών διαταράξεων. Ωστόσο, παράλληλα, αναδεικνύει την αποφασιστικότητα των επιχειρηματιών να αντιδράσουν και να προσαρμοστούν στις προκλήσεις που θέτει η κλιματική αλλαγή. Συγκεκριμένα:
  - Το εύρος των επιχειρήσεων που άγγιξαν οι φυσικές καταστροφές ήταν σημαντικό, καθώς σχεδόν τα ¾ των ΜμΕ στις εν λόγω περιοχές δήλωσαν πως έχουν επηρεαστεί από τα έντονα κλιματικά φαινόμενα. Ειδικότερα, i) το 30% δήλωσε άμεσο πλήγμα (υλικές ζημιές, κυρίως σε εγκαταστάσεις), με 2/3 αυτών να έχουν πληγεί και στο παρελθόν, ενώ ii) ένα επιπλέον 42% δέχθηκε έμμεση διαταραχή στη λειτουργία της επιχείρησης (στο στάδιο πώλησης ή/και στην προμήθεια πρώτων υλών).
  - Η σφοδρότητα του πλήγματος (με το Δείκτη Εμπιστοσύνης να καταρρέει σε επίπεδα περιόδων κρίσης) οδήγησε την πλειοψηφία των πληγισίων ΜμΕ (60%) σε αναδιάταξη της εφοδιαστικής/εμπορικής τους αλυσίδας, αναζητώντας είτε νέους προμηθευτές είτε νέα κανάλια διάθεσης προϊόντων/υπηρεσιών (με 14% αυτών να επιδιώκει και τα δύο). Υπό αυτές τις συνθήκες, τα ¾ των πληγισίων ΜμΕ χρειάστηκαν περισσότερο από 2 μήνες για να επανέλθουν σε ομαλές συνθήκες λειτουργίας.
  - Στις προκλήσεις που θέτει η κλιματική αλλαγή οι ελληνικές επιχειρήσεις αντιδρούν με υγιή τρόπο, καθώς τα 2/3 των πληγισίων ΜμΕ σχεδιάζουν επενδύσεις για την επόμενη τριετία - με ένα εντυπωσιακό 41% να δηλώνει ότι η επενδυτική απόφαση είχε ως αφορμή τις καταστροφές. Παράλληλα, οι πληγείσες ΜμΕ δείχνουν αυξημένη εγρήγορση για θωράκιση από μελλοντικά πλήγματα, με το ποσοστό με (έστω μερική) ασφαλιστική κάλυψη να εκτιμάται ότι θα φτάσει στο 88% των πληγισίων ΜμΕ, σημειώνοντας αύξηση κατά 15 ποσοστιαίες μονάδες (έναντι αύξησης 5 μονάδων σε επιχειρήσεις που δεν επηρεάστηκαν).
- Με τις ελληνικές επιχειρήσεις να δείχνουν έμπρακτα διάθεση να προσαρμοστούν στο βαθμό που τους αναλογεί στις απαιτήσεις της κλιματικής αλλαγής, σημαντικό είναι οι επενδυτικές τους πρωτοβουλίες να θωρακιστούν με έργα υποδομών, διασφαλίζοντας έτσι την ευόδωση των σχεδίων τους. Παράλληλα, βάσει διεθνούς βιβλιογραφίας, τέτοιου είδους επενδύσεις θωράκισης μπορούν να οδηγήσουν σε πολλαπλασιαστικά οφέλη για την οικονομία. Ενδεικτικά στην Ελλάδα, εκτιμάται ότι οι αναγκαίες σχετικές επενδύσεις της τάξης των €15 δις, μπορούν να οδηγήσουν σε δυνητικό καθαρό όφελος στο εύρος των €10-40 δις έως το 2030.

Οι απτές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής

Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής γίνονται πλέον αισθητές, με απώλειες για το 2023 της τάξης του 8% για την αγροτική προστιθέμενη αξία και των 1,2 εκ για τις τουριστικές αφίξεις

Η κλιματική αλλαγή από απειλή του μέλλοντος έχει καταστεί κρίση του παρόντος, με τις συνέπειες της αύξησης της θερμοκρασίας του πλανήτη να γίνονται ολοένα και πιο αισθητές. Πράγματι, την περίοδο 2020-2023 το ετήσιο κόστος των ακραίων καιρικών φαινομένων παγκοσμίως είναι 30% υψηλότερο από το μέσο όρο της προηγούμενης δεκαετίας, τάση που αν συνεχιστεί αναμένεται να οδηγήσει σε σωρευτικές ζημιές της τάξης των \$1,6 τρις στη δεκαετία 2020-2029 (έναντι \$1,3 τρις κατά την προηγούμενη δεκαετία).

Όσον αφορά την Ελλάδα, ακόμα και αν η πράσινη μετάβαση ολοκληρωθεί επιτυχώς περιορίζοντας την αύξηση της θερμοκρασίας στους +1,5°C έως το 2050, αυτό δεν θα είναι δίχως συνέπειες για το κλίμα. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της WWF^[1] για την Ελλάδα, στο ίδιο διάστημα η συχνότητα εμφάνισης ακραίων καυσώνων αναμένεται να υπερδιπλασιαστεί, ενώ οι ραγδαίες βροχοπτώσεις θα αυξηθούν κατά 10%-20%. Η ήδη αυξητική τάση εμφάνισης ακραίων καιρικών φαινομένων αποτυπώνεται στις οικονομικές ζημιές που προκαλούν, καθώς το 2021 το κόστος έφτασε τα €0,5 δις από μόλις €0,01 δις το 2013.

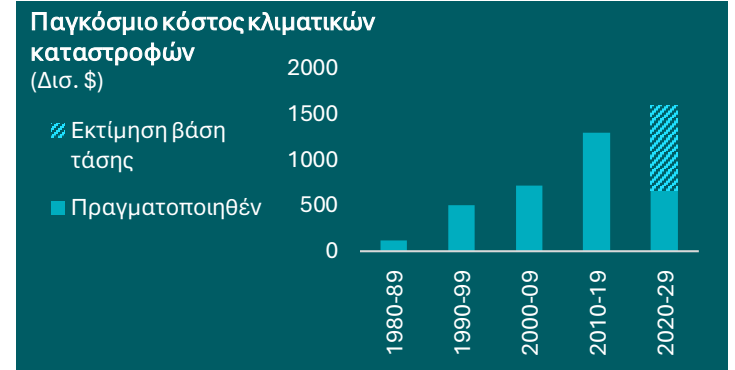
Το 2023 ήταν ένα έτος όπου επαλήθευσε τις παραπάνω εκτιμήσεις, χαρακτηριζόμενο από ισχυρές καταιγίδες και ανεξέλεγκτες πυρκαγιές. Ενδεικτικά, η κακοκαιρία Daniel, είχε ως αποτέλεσμα στη Θεσσαλία σε λίγες μέρες να πέσει βροχή ίση με το 35% της μέσης ετήσιας βροχόπτωσης της περιοχής.

Τα παραπάνω συνέβαλαν σε μείωση της ετήσιας αγροτικής προστιθέμενης αξίας^[2] κατά 8%, ενώ σε συνδυασμό με τους έντονους καύσωνες οδήγησαν σε απώλειες τουριστικών αφίξεων της τάξης των 1,2 εκ. τουριστών^[3].

[1] Το αύριο της Ελλάδας, Επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα κατά το άμεσο μέλλον, WWF (2009).

[2] Βλ. Greece Macro Flash GDP Q4:2023, Εθνική Τράπεζα

[3] Βλ. Τάσεις του Επιχειρείν, Τουρισμός (1ο τρίμηνο 2023), Εθνική Τράπεζα

Πηγές: Meteostat, Our World in Data, Copernicus EFFIS, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Το αποτύπωμα της κλιματικής κρίσης στις ΜμΕ

Τα ακραία καιρικά φαινόμενα του περασμένου έτους "φρέναραν" βραχυπρόθεσμα την ανάπτυξη για τα 3/4 των ΜμΕ στις πληγείσες περιοχές

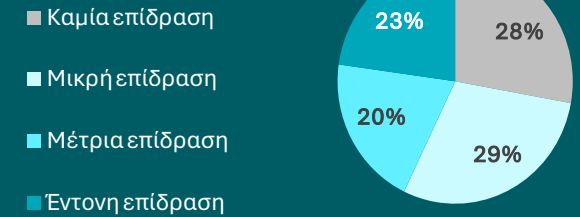
Θέλοντας να αναδείξει το αποτύπωμα των ακραίων αυτών φαινομένων στις ελληνικές επιχειρήσεις, η Διεύθυνση Οικονομικής Ανάλυσης της ΕΤΕ διεξήγαγε έρευνα πεδίου σε 200 μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ) σε περιοχές^[1] που επλήγησαν από φυσικές καταστροφές το περασμένο έτος. Από τα ευρήματα αναδεικνύεται πως το **72% αυτών επηρεάστηκε αρνητικά από τις φυσικές καταστροφές της περασμένης χρονιάς**, εκ των οποίων το 1/3 σε έντονο βαθμό. Σημειώνεται ότι οι άνω επιδράσεις πιθανόν αποτελούν υποεκτίμηση καθώς στην έρευνα πιθανότατα δεν απάντησαν επιχειρήσεις οι οποίες εξαιτίας των φυσικών καταστροφών διέκοψαν την λειτουργία τους είτε οριστικά είτε προσωρινά (η έρευνα διεξήχθη την περίοδο Οκτώβριος-Νοέμβριος 2023).

Εστιάζοντας στους δείκτες συγκυρίας προκειμένου να διαπιστωθεί το εύρος της επίδρασης των ακραίων καιρικών φαινομένων, **διαπιστώνεται πως οι τιμές τους για τις πληγείσες επιχειρήσεις βρίσκονται σε επίπεδα που αντιστοιχούν σε περιόδους έντονης οικονομικής κρίσης**, και πιο συγκεκριμένα της περιόδου 2012-2014. Αναλυτικότερα, ο Δείκτης Εμπιστοσύνης για τις πληγείσες ΜμΕ βρίσκεται στο -10 (έναντι +20 για τις λοιπές ΜμΕ). Αντίστοιχη απόκλιση παρουσιάζουν οι δείκτες τρέχουσας ζήτησης (-22 έναντι +11) και μελλοντικής ζήτησης (-3 έναντι +24).

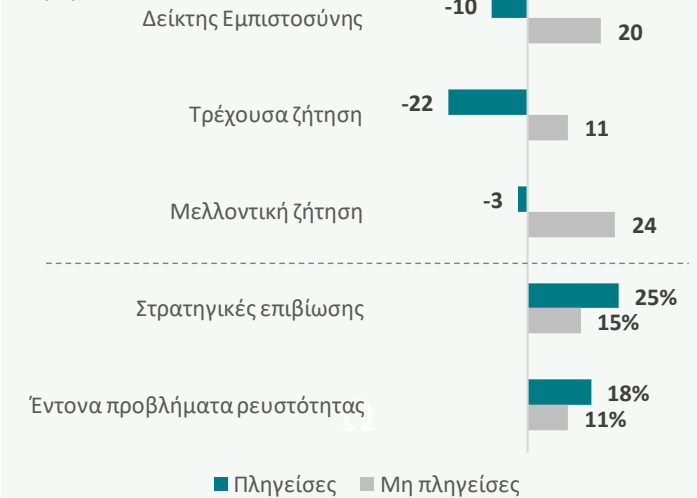
Επιπλέον, οι πληγείσες ΜμΕ ακολουθούν σε μεγαλύτερο βαθμό στρατηγικές επιβίωσης (25% έναντι 15% για τις λοιπές), οι οποίες ωστόσο μόνο σε περιορισμένο βαθμό συνοδεύονται από έντονα προβλήματα ρευστότητας (18% έναντι 11% για τις λοιπές).

[1] Άρτα, Βοιωτία, Έβρος, Εύβοια, Ευρυτανία, Θεσπρωτία, Ιωάννινα, Καρδίτσα, Λάρισα, Μαγνησία, Ξάνθη, Πρέβεζα, Ροδόπη, Τρίκαλα, Φθιώτιδα, Φωκίδα

Επίδραση φυσικών καταστροφών (% ΜμΕ σε πληγείσες περιοχές^[1])

Δείκτες Συγκυρίας & Χρηματοοικονομικής υγείας (Δείκτες*, -100 έως 100 / ποσοστό τομέα ΜμΕ)

*Καθαρό ισοζύγιο των απαντήσεων, για μείωση (-100), σταθερότητα (0) και αύξηση (+100).

Κανάλια επίδρασης ακραίων καιρικών φαινομένων

Υλικές ζημιές και διαταραχές στην εφοδιαστική/εμπορική αλυσίδα οδήγησαν σε απώλειες πωλήσεων της τάξης του 20% για τις πληγείσες ΜμΕ

Εστιάζοντας στα κανάλια μέσω των οποίων τα ακραία κλιματικά φαινόμενα επηρέασαν τις ΜμΕ, διαπιστώνουμε ότι το 30% είχε υλικές ζημιές (πληττοντας άμεσα τη λειτουργία της επιχείρησης), ενώ ένα επιπλέον 42% δέχθηκε μόνο έμμεσες επιδράσεις στη λειτουργία της επιχείρησης.

Εμβαθύνοντας στις επιδράσεις που δέχθηκαν οι πληγείσες επιχειρήσεις:

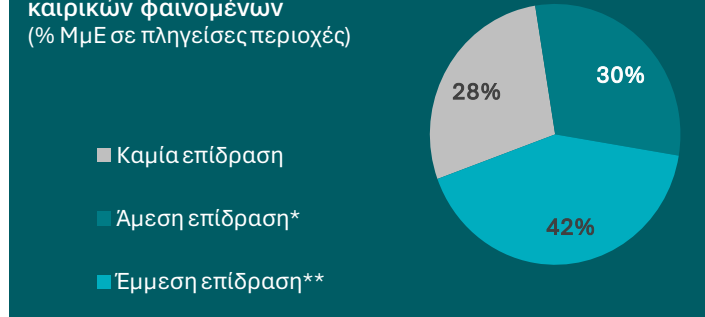
- Όσον αφορά τις **υλικές ζημιές (άμεση επίδραση)**, η πλειοψηφία ανέφερε φθορές σε υποδομές και εγκαταστάσεις (79% των άμεσα πληγείσων ΜμΕ, έναντι 39% με ζημιές σε εξοπλισμό και 24% σε αποθέματα).
- Όσον αφορά τις **έμμεσες επιδράσεις**, αυτές αφορούσαν είτε διαταραχή στις πωλήσεις είτε στην **προμήθεια πρώτων υλών** με το 55% των πληγείσων ΜμΕ να αναφέρει ταυτόχρονα ζητήματα στην εφοδιαστική και εμπορική αλυσίδα. Συγκεκριμένα, όσον αφορά τις πρώτες ύλες, το 46% των πληγείσων ΜμΕ αντιμετώπισε ελλείψεις, και όσον αφορά τις πωλήσεις, το 57% αναγκάστηκαν να ακυρώσουν παραγγελίες.

Το αποτέλεσμα των παραπάνω διαταραχών οδήγησε τις πληγείσες ΜμΕ σε **απώλειες της τάξεως του 20% σε όρους πωλήσεων** (ανεξάρτητα αν είχαν άμεσες ή έμμεσες επιδράσεις).

*Άμεση επίδραση: ΜμΕ με υλικές ζημιές και διαταραχή στην λειτουργία τους

**Έμμεση επίδραση: ΜμΕ μόνο με διαταραχή στην λειτουργία τους

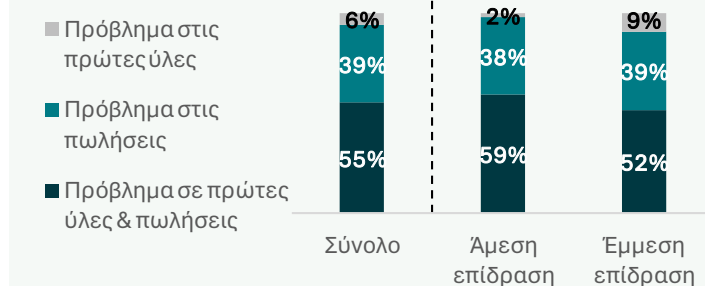
Κατηγορίες επιδράσεων ακραίων καιρικών φαινομένων
(% ΜμΕ σε πληγείσες περιοχές)

Υλικές φθορές σε ΜμΕ
(% ΜμΕ με υλικές ζημιές)

Διαταραχές στην λειτουργία ΜμΕ
(% πληγείσων ΜμΕ)

Πηγές: Έρευνα συγκυρίας ΕΤΕ

Η άμεση αντίδραση των ΜμΕ στη σφοδρότητα των φυσικών καταστροφών

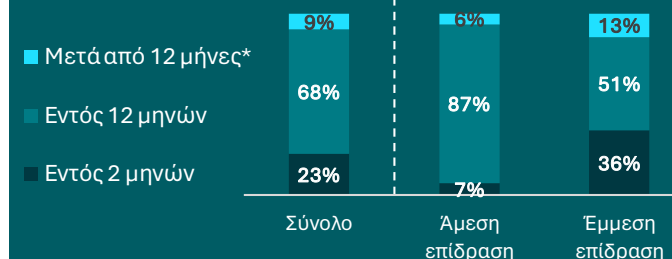
Αντιδρώντας στο έντονο πλήγμα, η πλειοψηφία των ΜμΕ οδηγήθηκε σε αναζήτηση εναλλακτικών προμηθευτών ή/και δικτύων διανομής

Η σφοδρότητα των φυσικών καταστροφών είναι εμφανής και από το διάστημα που χρειάστηκε για της πληγείσες επιχειρήσεις να επανέλθουν σε φυσιολογικό ρυθμό λειτουργίας. Ειδικότερα, μόλις **23%** των πληγείσων ΜμΕ αποκατέστησαν τη λειτουργία τους σε διάστημα λιγότερο των 2 μηνών, ενώ ένα 9% δήλωσε πως θα χρειαστεί διάστημα άνω του 1 έτους.

Στην προσπάθειά τους να ανταπεξέλθουν στο πλήγμα που δέχθηκαν, ένα σημαντικό ποσοστό της τάξης του **60%** των πληγείσων ΜμΕ οδηγήθηκαν σε αναζήτηση εναλλακτικών προμηθευτών ή/και δικτύων διανομής, με το 14% να επιδιώκει αναδιάρθρωση σε όλο το φάσμα της εφοδιαστικής/εμπορικής αλυσίδας. Αξιοσημείωτο είναι ότι το 37% των πληγείσων ΜμΕ αναζήτησαν εναλλακτικούς προμηθευτές (εκ των οποίων το 80% από την εγχώρια αγορά, περιορίζοντας το αποτέλεσμα υποκατάστασης πρώτων υλών από το εξωτερικό).

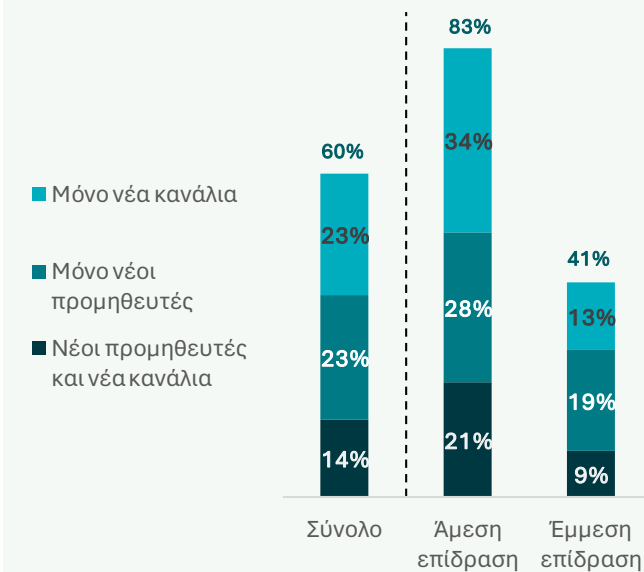
Εντονότερη κινητικότητα αναμενόμενα εντοπίζεται σε ΜμΕ με άμεσες επιδράσεις, με 83% να προχωράει σε αναδιάταξη εφοδιαστικής αλυσίδας (έναντι 41% όσων δεν είχαν υλικές ζημιές), πιθανόν αντανακλώντας τοπικές συνεργασίες αλλά και το μονιμότερο χαρακτήρα της επίδρασης που επιφέρουν οι υλικές ζημιές.

Αναμενόμενος χρόνος επαναφοράς μετά την καταστροφή (% πληγείσων ΜμΕ)

* Περιλαμβάνεται και οριακό ποσοστό που εξέφρασε αμφιβολία για πλήρη επαναφορά

Αναδιάταξη εφοδιαστικής αλυσίδας (% πληγείσων ΜμΕ)

Πηγές: Έρευνα συγκυρίας ΕΤΕ

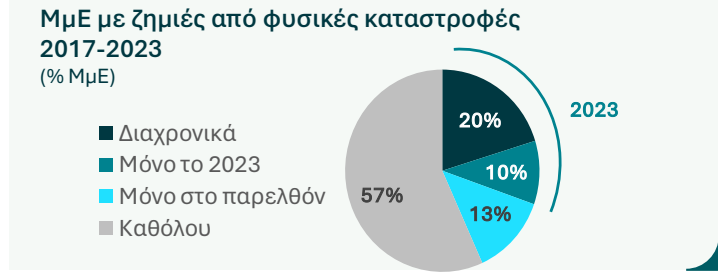
Η μεσοπρόθεσμη στρατηγική προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή

Οι πληγείσες ΜμΕ επενδύουν στην ανάκαμψη και θωράκιση τους, με τη στήριξη μέσω υποδομών να είναι απαραίτητη

Πέρα από τις βραχυπρόθεσμες αντιδράσεις έναντι των φυσικών καταστροφών, οι πληγείσες επιχειρήσεις δείχνουν υγιή διάθεση ώστε να εξασφαλίσουν την ομαλή τους μετάβαση στην επόμενη μέρα. Ειδικότερα, ο μεσοπρόθεσμος προγραμματισμός τους έχει διττό χαρακτήρα:

- **Ενεργητική θωράκιση:** Ξεπερνώντας την τρέχουσα διαταραχή, το 68% των ΜμΕ που επλήγησαν προγραμματίζουν επενδύσεις για την επόμενη τριετία (41% μετά τις φυσικές καταστροφές και 27% βάσει προηγούμενου προγραμματισμού), έναντι 49% για τις ΜμΕ χωρίς κάποια επίδραση. Οι νέες επενδύσεις αφορούν σε μεγάλο βαθμό εκσυγχρονισμό, ενώ ιδιαίτερη έμφαση δίνεται σε πράσινες επενδύσεις (1/2 των πληγείσων ΜμΕ που επενδύουν).
- **Παθητική θωράκιση:** Παράλληλα, οι πληγείσες ΜμΕ δείχνουν αυξημένη εγρήγορση για θωράκιση από μελλοντικά πλήγματα, με το ποσοστό των επιχειρήσεων με ασφαλιστική κάλυψη να εκτιμάται να φτάσει το 88% των πληγείσων ΜμΕ, σημειώνοντας αύξηση κατά 15 ποσοστιαίες μονάδες (έναντι αύξησης 5 μονάδων σε επιχειρήσεις που δεν επηρεάστηκαν). Σημειώνουμε ότι τα 2/3 περίπου της αύξησης αυτής αφορούν πλήρη ασφαλιστική κάλυψη (ασφάλιση εγκαταστάσεων, μηχανημάτων αλλά και παραγγελιών), με το υπόλοιπο να αφορά μερική μόνο ασφάλιση (κυρίως εγκαταστάσεων).

Με τις ελληνικές επιχειρήσεις να δείχνουν έμπρακτα διάθεση να προσαρμοστούν στο βαθμό που τους αναλογεί στις απαιτήσεις της κλιματικής αλλαγής, σημαντικό είναι οι επενδυτικές τους πρωτοβουλίες να θωρακιστούν με έργα υποδομών. Σε ορισμένες περιοχές η θωράκιση αυτή έχει αυξημένη βαρύτητα, καθώς βάσει της έρευνας τα 3/4 των άμεσα πληγείσων ΜμΕ το 2023 δηλώνουν ότι είχαν ζημιές από φυσικές καταστροφές και στο παρελθόν, ενώ συνολικά στις εξεταζόμενες περιοχές το 43% των επιχειρήσεων έχει υποστεί ζημιές από έντονα καιρικά φαινόμενα κάποια στιγμή την προηγούμενη πενταετία.

Πηγές: Έρευνα συγκυρίας ΕΤΕ

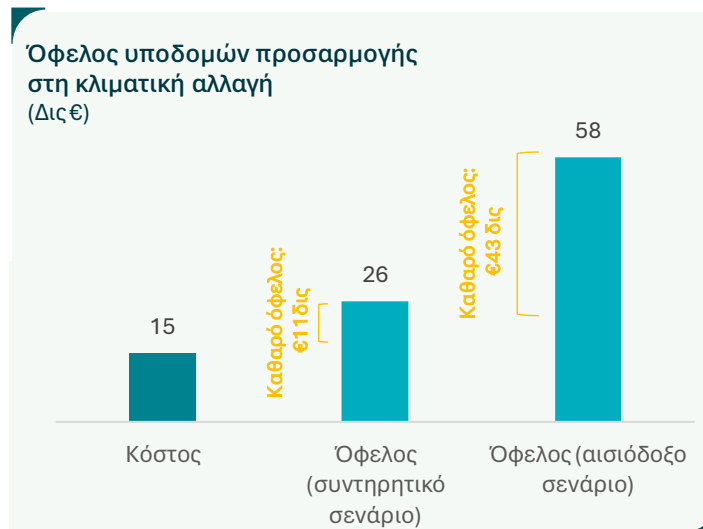
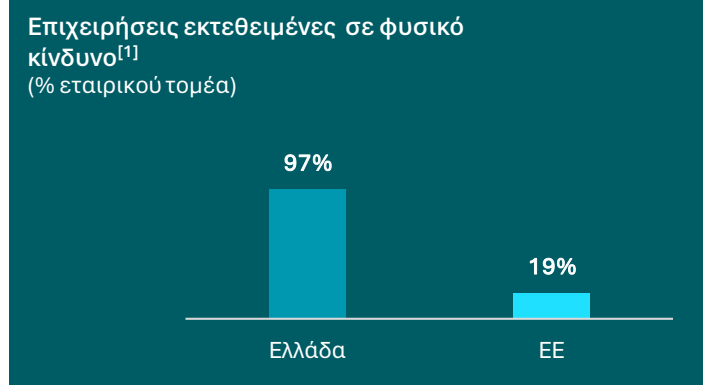
Η κρισιμότητα τω επενδύσεων προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή

Οι επενδύσεις σε υποδομές ανθεκτικές στην κλιματική αλλαγή, εκτός από άμβλυνση των οικονομικών ζημιών, μπορούν να ωθήσουν σε ανάπτυξη αξίας σε εύρος €10-40 δις ως το 2030

Σε συνέπεια με τα ευρήματα της έρευνας πεδίου, η ανάγκη επενδύσεων για θωράκιση της χώρας έναντι μελλοντικών φυσικών καταστροφών επιβεβαιώνεται από εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας για υψηλή πιθανότητα οι ελληνικές επιχειρήσεις συνολικά να πληγούν από τέτοιου είδους φαινόμενα στο μέλλον (97% των ελληνικών επιχειρήσεων είναι εκτεθειμένες σε κίνδυνους ακραίων κλιματικών φαινομένων, έναντι 19% για την ΕΕ)^[1].

Αναγνωρίζοντας αυτή την ανάγκη οι αρμόδιοι φορείς τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Ελλάδα έχουν στο παρελθόν προβεί σε σχεδιασμό για απαιτούμενες δράσεις. Ενδεικτικά για την θωράκιση της Ελλάδας έναντι της κλιματικής αλλαγής υπολογίστηκαν επενδυτικές ανάγκες της τάξης των €15 δις έως το 2030^[2].

Σημαντικό είναι να σημειωθεί ότι οι επενδύσεις προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή δεν αποτελούν μόνο παράγοντα κόστους, αλλά μπορούν να προσφέρουν ένα τριπλό όφελος στην οικονομία. Βάσει διεθνούς βιβλιογραφίας, αυτό το «τριπλό μέρισμα» αφορά i) **αποφυγή ζημιών που θα συνέβαιναν** από ακραία καιρικά φαινόμενα χάρις την ενισχυμένη αντοχή των υποδομών, ii) **περιορισμό κινδύνου επενδύσεων** (ωθώντας την οικονομική ανάπτυξη σε επίπεδα υψηλότερα σε σύγκριση με ένα σενάριο δίχως κλιματική αλλαγή) και iii) **ωφέλειες μη οικονομικού χαρακτήρα** (πχ προστασία περιβάλλοντος). Υπό αυτές τις συνθήκες (και βάσει πολλαπλασιαστών της Παγκόσμιας Τράπεζας^[3] σχετικά με τη σχέση κόστους οφέλους σχετικών επενδύσεων), η υλοποίηση των άνω επενδύσεων προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή για τη χώρα θα μπορούσαν να επιφέρουν **καθαρά οφέλη στο εύρος των €10-40 δις έως το 2030**.

[1] Επιχειρήσεις με πιθανότητα >1% να πληγούν από φωτιές ή πλημμύρες για ένα δεδομένο έτος, Economy-wide climate stress tests, ECB, 2021

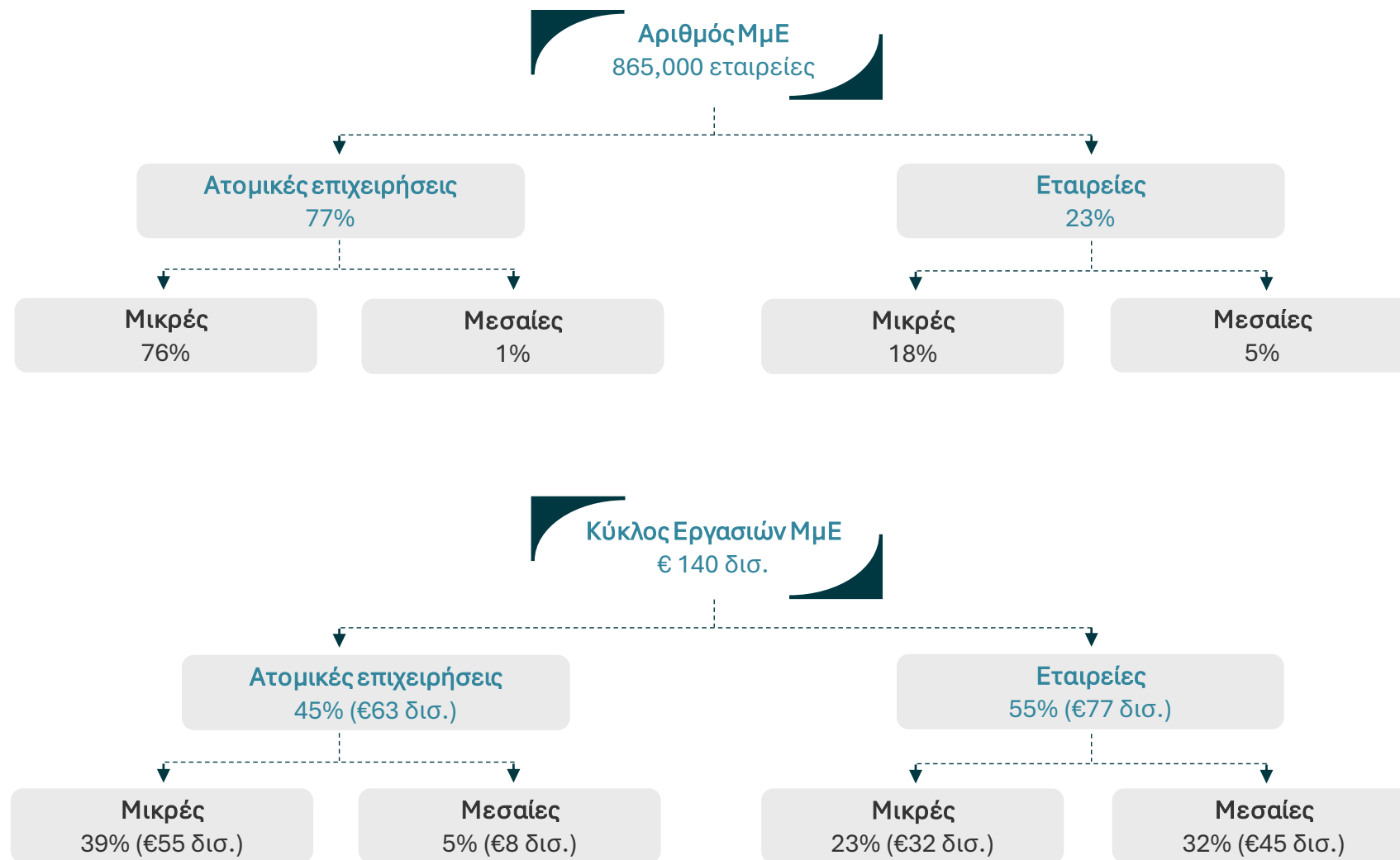
[2] Εκτιμήσεις ΤτΕ, Οι περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα (2011), Εκτιμήσεις ΕΤΕ (προσαρμοσμένες για τον πληθωρισμό - Σημειώνεται ότι χρήζουν αναθεώρησης βάσει νέων κλιματικών αλλά και τεχνολογικών εξελίξεων

[3] Lifelines: The Resilient Infrastructure Opportunity, Παγκόσμια Τράπεζα (2019) & EU Strategy on Adaptation to Climate Change (2021).

Πηγές: ECB, ΤτΕ, World bank, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Χαρτογράφηση του τομέα των ΜμΕ στην Ελλάδα

- Οι σχεδόν 870,000 ΜμΕ στην Ελλάδα συνεισφέρουν ετησίως κύκλο εργασιών της τάξης των €140 δισ.
- Τα 4/5 των ΜμΕ αντιστοιχούν σε ατομικές επιχειρήσεις, οι οποίες καλύπτουν αντίστοιχο μερίδιο στο σύνολο του εγχώριου εταιρικού τομέα (έναντι μόλις 1/2 του εταιρικού τομέα στην Ευρώπη).
- Αν και σε αριθμό υπερτερούν οι ατομικές επιχειρήσεις, το μεγαλύτερο μερίδιο του κύκλου εργασιών (της τάξης του 60%) παράγεται από εταιρείες διάφορων νομικών μορφών (ΑΕ, ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ κτλ.).
- Για τους σκοπούς της ανάλυσης ορίζονται: **μικρές** οι επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών χαμηλότερο του €1 εκατ. και **μεσαίες** οι επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών μεταξύ €1 εκατ. και €10 εκατ..
- Στην άνω χαρτογράφηση τα χαρακτηριστικά κάθε κατηγορίας προσεγγίστηκαν βάσει κατηγοριοποίησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που διακρίνει τις επιχειρήσεις βάσει αριθμού εργαζομένων (**μικρές**: έως 10 εργαζόμενοι και **μεσαίες**: 10-50 εργαζόμενοι).

Πηγές : Ευρωπαϊκή επιτροπή (SBA Factsheet 2019), Eurostat, ΕΛ.ΣΤΑΤ. (Διαρθρωτική Έρευνα Επιχειρήσεων 2018), Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Περιγραφή Δείγματος

Κατανομή αριθμού εταιρειών δείγματος ^{[1][2]}					
Κύκλος εργασιών (εκ. €)	Βιομηχανία	Εμπόριο	Υπηρεσίες	Κατασκευές	Σύνολο
(0–0,1]	39	42	41	11	133
(0,1–0,5]	43	40	41	9	133
(0,5–1]	16	23	28	12	79
(1–2,5]	29	25	22	9	85
(2,5–5]	26	27	22	7	82
(5–10]	30	27	21	10	88
Σύνολο	183	184	175	58	600

[1] Ανάλογα με τη διαθεσιμότητα των στοιχείων υπάρχει πιθανότητα αποκλίσεων της τάξης του 10%

[2] Αφορά το σταθερό δείγμα για την κατασκευή των διαχρονικών δεικτών

Σύνθεση εταιρικού τομέα ΜμΕ ^[3]					
Κύκλος εργασιών (εκ. €)	Βιομηχανία	Εμπόριο	Υπηρεσίες	Κατασκευές	Σύνολο
(0–0,1]	7%	7%	7%	2%	22%
(0,1–0,5]	7%	7%	7%	2%	22%
(0,5–1]	4%	4%	4%	2%	14%
(1–2,5]	3%	4%	4%	1%	13%
(2,5–5]	3%	4%	5%	1%	14%
(5–10]	4%	5%	5%	1%	14%
Σύνολο	28%	31%	32%	9%	100%

[3] Βάσει κύκλου εργασιών, σταθμισμένος μέσος όρος τελευταίας δεκαετίας

- Η ανάλυση αφορά δείγμα επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως €10 εκατ., τις οποίες για τους σκοπούς της ανάλυσης ορίζουμε ως μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ).
- Η επιλογή των εταιρειών έγινε μέσω διαστρωματικής δειγματοληψίας (stratified sampling method), κατά τα πρότυπα αντίστοιχων ερευνών που πραγματοποιούνται από διεθνείς οργανισμούς. Ειδικότερα, επιλέχθηκαν συνολικά 600 εταιρείες για το σταθερό δείγμα, με τρόπο τέτοιο ώστε να κατανέμονται ομοιόμορφα βάσει δύο βασικών παραγόντων: την τάξη του κύκλου εργασιών (6 τάξεις μεγέθους) και τον κλάδο δραστηριοποίησης (Βιομηχανία, Εμπόριο, Υπηρεσίες, Κατασκευές).
- Προκειμένου να προκύψουν συμπεράσματα αντιπροσωπευτικά του εταιρικού τομέα ΜμΕ, πραγματοποιήθηκε στάθμιση των απαντήσεων ανάλογα με τη συμμετοχή της κάθε υποκατηγορίας στο συνολικό κύκλο εργασιών του τομέα. Με αυτόν τον τρόπο προέκυψαν συμπεράσματα (i) ανά μέγεθος, (ii) ανά κλάδο και (iii) συνολικά για τον εταιρικό τομέα ΜμΕ. Βάσει της μεθοδολογίας, οι διακρίσεις που γίνονται κατά την ανάλυση που ακολουθεί αναφέρονται κατά κανόνα σε μερίδια βάσει συνεισφοράς στον κύκλο εργασιών και όχι βάσει αριθμού εταιρειών.

Ταυτότητα δειγματοληπτικής έρευνας

- Εταιρία: KANTAR
- Μεθοδολογία: Ποσοτική έρευνα, με τη μορφή τηλεφωνικών συνεντεύξεων (Computer Aided Telephone Interviewing- C.A.T.I.), με χρήση δομημένου ερωτηματολογίου 20 λεπτών.
- Δείγμα: Συνολικά διεξήχθησαν 200 συνεντεύξεις :
  - 107 επιχειρήσεις με τζίρο μέχρι 1εκ. ευρώ (ελεύθεροι επαγγελματίες, ατομικές επιχειρήσεις, ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ, ΑΕ)
  - 93 επιχειρήσεις με τζίρο από 1 – 10εκ. ευρώ (ΟΕ, ΕΕ, ΑΕ, ΕΠΕ)
- Γεωγραφική κάλυψη:
  - Άρτα, Βοιωτία, Έβρος, Εύβοια, Ευρυτανία, Θεσπρωτία, Ιωάννινα, Καρδίτσα, Λάρισα, Μαγνησία, Ξάνθη, Πρέβεζα, Ροδόπη, Τρίκαλα, Φθιώτιδα, Φωκίδα
- Δειγματοληψία: Πολυσταδιακή, στρωματοποιημένη, μη αναλογική δειγματοληψία ως προς κλάδο, τάξη μεγέθους τζίρου & περιοχή σε κάθε ένα από τα δύο υπο-δείγματα. Quotas ως προς το μέγεθος του τζίρου για το booster δείγμα.
- Στατιστικό σφάλμα: στο σύνολο κάθε υπό-δείματος των 200 επιχειρήσεων το μέγιστο στατιστικό σφάλμα είναι +/- 4,15% σε επίπεδο εμπιστοσύνης 95%.
- Περίοδος διεξαγωγής: 25/10/2023 – 28/11/2023
- Διεξαγωγή: Η έρευνα διεξήχθη σύμφωνα με τους κώδικες δεοντολογίας της ESOMAR και του ΣΕΔΕΑ και τις προδιαγραφές ποιοτικού ελέγχου που ορίζονται από τον ΠΕΣΣ (Ποιοτικός Έλεγχος Συλλογής Στοιχείων). Για την διεξαγωγή της έρευνας πεδίου εργάστηκαν 39 ερευνητές και 2 επιθεωρητές, με εμπειρία και εξειδίκευση σε έρευνες επιχειρήσεων.

Αποποίηση ευθύνης

Η παρούσα έκθεση καταρτίστηκε από τη Διεύθυνση Οικονομικής Ανάλυσης της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, η οποία εποπτεύεται από την Τράπεζα της Ελλάδος και την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, και προορίζεται αποκλειστικά ως απλή αναφορά για την ενημέρωση έμπειρων και ειδικευμένων επενδυτών, οι οποίοι αναμένεται και θεωρούνται απολύτως ικανοί να λαμβάνουν επενδυτικές αποφάσεις χωρίς να βασίζονται στο περιεχόμενο της έκθεσης, δηλαδή μόνον εφόσον πραγματοποιήσουν ίδια ανεξάρτητη έρευνα σε πηγές της επιλογής τους. Η παρούσα έκθεση δεν συνιστά επενδυτική έρευνα ούτε σύσταση για έρευνα, και ως τέτοια δεν καταρτίστηκε βάσει νομικών απαιτήσεων με σκοπό τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας της επενδυτικής έρευνας. Οι πληροφορίες που περιέχονται στην παρούσα έκθεση δεν συνιστούν παροχή επενδυτικών συμβουλών και σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ή να θεωρηθούν σαν πρόταση ή προτροπή για αγορές ή πωλήσεις ή προώθηση προσφοράς ή προτροπής για αγορές ή πωλήσεις ή για συμμετοχή σε σύμβαση αναφορικά με κάθε χρεόγραφο, προϊόν, υπηρεσία ή επένδυση. Οι πληροφορίες ή οι απόψεις που περιέχονται στην παρούσα έκθεση δεν επαρκούν για να στηρίξουν μια επενδυτική απόφαση – και δεν συνιστούν δήλωση ή εγγύηση όσον αφορά τις μελλοντικές επιδόσεις οποιουδήποτε χρηματοπιστωτικού μέσου, πίστωσης, συναλλαγματικής ισοτιμίας ή άλλου μέτρου της αγοράς ή της οικονομίας. Οι επιδόσεις που έχουν σημειωθεί στο παρελθόν δεν αποτελούν αξιόπιστη ένδειξη μελλοντικών επιδόσεων. Δηλώνεται δεόντως ότι τα επενδυτικά προϊόντα ενέχουν επενδυτικούς κινδύνους, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται ο κίνδυνος απώλειας μέρους ή του συνόλου του επενδύομένου κεφαλαίου. Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και/ή τα συνδεδεμένα με αυτήν πρόσωπα δεν φέρουν καμία απολύτως ευθύνη για τυχόν συνέπειες (συμπεριλαμβανομένης, ενδεικτικά, της άμεσης, έμμεσης ή επακόλουθης ζημίας, της απώλειας κέρδους, και άλλων απωλειών) που προκύπτουν από τυχόν εξάρτηση ή χρήση της παρούσας έκθεσης, και δεν αναλαμβάνουν καμία νομική υποχρέωση έναντι επενδυτή που θα λάβει άμεσα ή έμμεσα την παρούσα έκθεση. Η τελική επενδυτική απόφαση πρέπει να λαμβάνεται από τον επενδυτή, και την ευθύνη για την επένδυση πρέπει να αναλάβει ο επενδυτής. Όποια στοιχεία έχουν χρησιμοποιηθεί στην παρούσα έκθεση, έχουν ληφθεί από πηγές που θεωρούνται αξιόπιστες, αλλά δεν έχουν επαληθευτεί από ανεξάρτητο φορέα. Λόγω της πιθανότητας λάθους εκ μέρους αυτών των πηγών, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος δεν εγγυάται για την ακρίβεια, τον επίκαιρο χαρακτήρα ή τη χρησιμότητα οποιασδήποτε πληροφορίας. Οι πληροφορίες και οι απόψεις που περιέχονται στην παρούσα έκθεση υπόκεινται σε μεταβολές χωρίς προειδοποίηση, και δεν υφίσταται υποχρέωση επικαιροποίησης των πληροφοριών και των απόψεων που περιέχονται στην παρούσα έκθεση. Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, οι συνδεδεμένες με αυτήν εταιρείες, οι εκπρόσωποί της, τα στελέχη της και/ή το προσωπικό της ή άλλα πρόσωπα που σχετίζονται με αυτήν, δεν αναλαμβάνουν καμία ευθύνη ή υποχρέωση σε σχέση με την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιέχονται στην παρούσα έκθεση, ή για οποιαδήποτε ζημία, εν γένει, που απορρέει από τυχόν χρήση της παρούσας έκθεσης, συμπεριλαμβανομένων των επενδυτικών αποφάσεων που βασίστηκαν στην παρούσα έκθεση. Η παρούσα έκθεση δεν υποτίθεται ότι περιέχει όλες τις πληροφορίες που μπορεί να χρειάζεται ένας υποψήφιος επενδυτής. Οι αποδέκτες της παρούσας έκθεσης θα πρέπει να αξιολογούν σε ανεξάρτητη βάση τις ειδικές πληροφορίες και απόψεις που περιέχονται σε αυτήν, και να ζητούν τις συμβουλές των επαγγελματιών και οικονομικών συμβούλων της επιλογής τους σε σχέση με οποιοδήποτε επενδυτικό, οικονομικό, νομικό, επιχειρηματικό, φορολογικό, λογιστικό ή κανονιστικό ζήτημα, πριν προβούν σε οποιαδήποτε επένδυση ή πριν πραγματοποιήσουν οποιαδήποτε συναλλαγή σχετικά με πληροφορίες και απόψεις που πραγματεύεται η παρούσα έκθεση.

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε. συνένταξε και δημοσίευσε την παρούσα έκθεση απολύτως ανεξάρτητα από οποιαδήποτε συνδεδεμένη με αυτήν εταιρεία και, ως εκ τούτου, όλες οι δεσμεύσεις, απόψεις, προβλέψεις, αξιολογήσεις ή ενδεικτικές τιμές που διατυπώνονται στις εν λόγω εκθέσεις μπορεί να διαφέρουν ουσιαστικά από τυχόν παρόμοιες εκθέσεις οι οποίες εκδίδονται από συνδεδεμένες εταιρείες, και μπορεί να βασίζονται σε διαφορετικές πηγές και μεθοδολογίες. Η παρούσα έκθεση δεν απευθύνεται σε, ούτε προορίζεται για, διανομή προς χρήση από πρόσωπα ή οντότητες που είναι πολίτες ή κάτοικοι ή έχουν έδρα σε οποιαδήποτε τοποθεσία, κράτος, χώρα ή άλλη δικαιοδοσία στην οποία η εν λόγω διανομή, δημοσίευση, διάθεση ή χρήση αντίκειται προς τους σχετικούς νόμους, κανονισμούς ή κανόνες. Η παρούσα έκθεση προστατεύεται από τους νόμους περί πνευματικής ιδιοκτησίας και δεν επιτρέπεται η τροποποίηση, αναπαραγωγή ή αναδημοσίευση ή μεταβίβασή της, είτε άμεσα είτε έμμεσα, σε οποιοδήποτε τρίτο μέρος, εν όλω ή εν μέρει, χωρίς προηγούμενη γραπτή συγκατάθεση της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος. Όλες οι απόψεις που διατυπώνονται στην παρούσα έκθεση εκφράζουν με ακρίβεια τις προσωπικές απόψεις του συντάκτη αποκλειστικά, όσον αφορά καθένα και όλα τα θέματα που καλύπτονται. Περαιτέρω, βεβαιώνεται ότι κανένα μέρος της αποζημίωσης του συντάκτη της έκθεσης δεν είχε, ούτε έχει, ούτε θα έχει άμεση ή έμμεση σχέση με τις συγκεκριμένες θέσεις ή τις απόψεις που διατυπώνονται στην παρούσα έκθεση.

Μικρομεσαίες επιχειρήσεις

Απρίλιος 2024

Βουμβάκη Τζέση

Deputy Chief Economist

(+30) 210 334 1549

e-mail: fvoumv@nbg.gr

Κουτούζου Αθανασία

Head of Entrepreneurship & Business Analysis

(+30) 210 334 1528

e-mail: koutouzou.ath@nbg.gr

Κρόμπας Ιωάννης

Economist

(+30) 210 334 1207

e-mail: krompas.ioannis@nbg.gr

Τζιοβάρια Αφροδίτη

Economist

(+30) 210 334 1458

e-mail: tziovara.afroditi@nbg.gr